බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ

සිද්ධස්ථාන හා බැඳි ජනශ්‍රැති

පූජ්‍ය පදියතලාවේ අමරවංශ හිමි

දර්ශනසූරී 2019

බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ

සිද්ධස්ථාන හා බැඳි ජනශ්‍රැති

පූජ්‍ය පදියතලාවේ අමරවංශ හිමි

ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලයේ දර්ශනසූරි උපාධි පරීක්ෂණය සඳහා

සිංහල විෂයය යටතේ ඉදිරිපත් කරන පර්යේෂණ නිබන්ධය

පරීක්ෂකවරුන් විසින් පෙන්වා දෙන ලද සංශෝධන නිවැරදි කළ බවට කරන ප්‍රකාශය සහ නිර්දේශය

ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලයේ පශ්චාද් උපාධි අධ්‍යයන පීඨය මගින් මෙහෙයවනු ලබන දර්ශනසූරි උපාධි පාඨමාලාවට 1300 HU2014002 යන අංකය යටතේ ලියාපදිංචි වී ''බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන හා බැඳි ජනශ්‍රැති'' නමැති පර්යේෂණ මාතෘකාව යටතේ ඉදිරිපත් කළ නිබන්ධයට අදාළව 2020.07.16 වැනි දින පැවැත් වූ වාචික පරීක්ෂණයේ දී පරීක්ෂකවරුන් විසින් පෙන්වා දුන් සංශෝධන නියමිත පරිදි සකස් කොට ඉදිරිපත් කරන බව මෙයින් ප්‍රකාශ කරමි.

....

අත්සන   දිනය

පර්යේෂක විසින් කරන ලද ප්‍රකාශය සත්‍ය බවත්, අපගේ අධීක්ෂණය යටතේ අදාළ සංශෝධන සිදු කොට ඇති බවත් තහවුරු කරමු.

අභ්‍යන්තර සුපරීක්ෂකගේ නිර්දේශය

නම :- ....

තනතුර :- ....

අත්සන :- ....

දිනය :- ....

බාහිර සුපරීක්ෂකගේ නිර්දේශය

නම :- ....

තනතුර :- ....

අත්සන :- ....

දිනය :- ....

පටුන

	පිටුව
පිදුම	x
උපකාරානුස්මෘති	xi
නිබන්ධ සාරාංශය	xiii
1. පළමුවැනි පරිච්ඡේදය	1
හැඳින්වීම	1
1.1. මාතෘකාව හැඳින්වීම	1
1.2. ජනශ්‍රැති හැඳින්වීම	4
1.3. පර්යේෂණ ගැටලුව	14
1.4. උපන්‍යාසය	14
1.5. පර්යේෂණ අරමුණ	14
1.6. අභිමතාර්ථ	15
1.7. පර්යේෂණයේ වැදගත්කම	15
2. දෙවැනි පරිච්ඡේදය	17
සාහිත්‍යික විමර්ශන	17
2.1. ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය	17
2.2. ද්විතීයික මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය	27
3. තෙවැනි පරිච්ඡේදය	42
පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය	42
3.1. පර්යේෂණ සීමාව	42
3.2. පර්යේෂණ නියැදිය තෝරා ගැනීම	42
3.3. දත්ත සම්පාදනය කරගත් ක්‍රමවේදය	42

4. සිවුවැනි පරිච්ඡේදය 45

පර්යේෂණ ප්‍රතිඵල සහ සාකච්ඡාව 45

4.1. බින්තැන්න භෞමික හා ඓතිහාසික අංශ විමර්ශනය 45

4.1.1. බින්තැන්න භෞමික අංශ විමර්ශනය 45

4.1.2. බින්තැන්න ඓතිහාසික අංශ විමර්ශනය 61

4.1.2.1. පැරණි යුගය 61

4.1.2.2. කැරලි සමය 70

4.1.2.3. දහනවවැනි සියවස 74

4.1.2.4. විසිවැනි සියවස 75

4.1.2.5. විසිඑක්වැනි සියවස 79

4.2. බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන ග්‍රාම නාම හා බැඳි ජනශ්‍රැති අධ්‍යයනය 81

4.2.1. ඌව බින්තැන්න 81

4.2.1.1. ඌව 81

4.2.1.2. මහියංගණ 84

4.2.1.3. පඟරගම්මන 84

4.2.1.4. අළුයටවෙල 85

4.2.1.5. ගින්නෝරුව 85

4.2.1.6. හෙබරව 86

4.2.1.7. උල්හිටියාව 86

4.2.1.8. රිදීමාලියද්ද 87

4.2.1.9. ඇකිරියන්කුඹුර 87

4.2.1.10. අළුකැටියාව 87

4.2.1.11. වේරගන්තොට 87

4.2.1.12. සොරබොර 88

4.2.1.13. අලුත්තරම 88

4.2.1.14. කෙසෙල්පොත 88

4.2.1.15. නාගදීප/නාගදීපය 89

4.2.2. නැගෙනහිර බින්තැන්න 91

4.2.2.1. බැදිරැක්ක 91

4.2.2.2. කොකාගල/කොක්කාගල 91

4.2.2.3. සේරන්කඩ 91

4.2.2.4. වහව 92

4.2.2.5. ටැම්පිටිය 92

4.2.2.6. පදියතලාව/පදීතලාව 92

4.2.2.7. හෝලිකේ 93

4.2.2.8. ගල්ඕඩේ 93

4.2.2.9. උනාපාන 94

4.2.2.10. හාගම්වෙල 94

4.2.2.11. කෙහෙල්උල්ල 94

4.3. ඌව බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන හා බැඳි ජනශ්‍රැති අධ්‍යයනය 95

4.3.1. මහියංගණ කොට්ඨාසය 95

4.3.1.1. අළුයටවෙල පුරාණ විහාරය 95

4.3.1.2. ඓතිහාසික සුමන සමන් දේවාලය සහ මහලොකු දේවාලය 95

4.3.1.2.(i) මහලොකු දේවිය 95

4.3.1.2.(ii) වැදිබිරිඳගේ මරණය 97

4.3.1.2.(iii) කොකාගල දූපත 98

4.3.1.2.(iv) ගල්තලාවේ දෙවොල 98

4.3.1.2.(v) සුමන සමන් දෙවියෝ 99

4.3.1.2.(vi) සුමන සමන් වැදි නායකයා 99

4.3.1.2.(vii) සුමන සමන් රජතුමා 100

4.3.1.2.(viii) සුමන සමන් දෙවියන්ගේ තේජස 100

4.3.1.3. ගල්පෝරුයාය පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථානය 101

4.3.1.4. ගින්නෝරුව පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථානය 102

4.3.1.5. ගිරාඳුරුකෝට්ට පුරාවිද්‍යාත්මක ස්ථානය 102

4.3.1.6. ගිරිලෙන් පුරාණ විහාරය 103

4.3.1.7. දිවුලපැලැස්ස පුරාණ විහාරය 103

4.3.1.8. මහියංගණ රජමහ විහාරය 104

4.3.1.8.(i) පිහිටීම, විශේෂතා, නාම සම්භවය සහ නූතන පසුබිම 104

4.3.1.8.(ii) බෝධිය 107

4.3.1.8.(iii) ප්‍රතිමාඝරය 108

4.3.1.8.(iv) වෙනත් පුරාණ නටබුන් 108

4.3.1.8.(v) ජනකවි 109

4.3.1.9. මාතුල පුරාණ විහාරය 112

4.3.1.9.(i) පිහිටීම, නාම සම්භවය, නටබුන් සහ රාජ්‍ය සමය 112

4.3.1.9.(ii) මාතුල රජමහ විහාරය නමින් තවත් විහාරයක් 113

4.3.1.10. මාවරගල පුරාණ විහාරය 114

4.3.1.10.(i) ජන කථා (මාවරගල නාම සම්භවය) 114

4.3.1.10.(ii) ජන කවි 117

4.3.1.10.(iii) පුරාවිද්‍යා සාධක 135

4.3.1.10.(iv) වෙනත් ශෛලමය සාධක 144

4.3.1.10.(v) සාහිත්‍ය සාධක 145

4.3.1.10.(vi) මාවරගල පුරාණ විහාරයේ නූතන පසුබිම 147

4.3.1.11. වෙහෙරගල රජමහ විහාරය 151

4.3.1.12. හැංගුම පුරාණ විහාරය 151

4.3.1.13. හෙබරව පුරාණ බෝධිරුක්ඛාරාමය 152

4.3.2. රිදීමාලියද්ද කොට්ඨාසය 153

4.3.2.1. දන්කුඹුර ගල්ලෙන් පුරාණ විහාරය 153

4.3.2.2. නාගදීප රජමහ විහාරය 154

4.3.2.2.(i) පිහිටීම සහ නාම සම්භවය 154

4.3.2.2.(ii) නූතන තත්ත්වය 155

4.3.2.3. පින්නගොල්ල පුරාණ විහාරය 155

4.3.2.4. මහගම පුරාණ විහාරය 156

4.3.2.5. රඹකැන්පුර රජමහ විහාරය 156

4.3.2.5.(i) පිහිටීම සහ රඹකැන්පුර නාම සම්භවය 156

4.3.2.5.(ii) නූතන යුගය 157

4.3.2.6. රිදීමාලියද්ද පුරාණ විහාරය 158

4.3.2.7. ශ්‍රී සුදර්ශන පුරාණ විහාරය 159

4.3.2.7.(i) පිහිටීම හා භූගෝලීය පරිසරය 159

4.3.2.7.(ii) රාජ්‍ය සමය 160

4.3.2.7.(iii) ඔලගංගල/ඔලගම්ගල සහ සුදර්ශන නාම සම්භවය 161

4.3.2.7.(iv) සංඝ පරපුර 162

4.3.2.7.(v) ධර්ම ශාස්ත්‍රීය සේවා 162

4.3.2.7.(vi) තදනුබද්ධ ආයතන 163

4.3.2.7.(vii) නූතන ගෘහ නිර්මාණ පරිසරය 163

4.3.2.7.(viii) සංඝාවාස 164

4.3.2.7.(ix) ස්තූපය 164

4.3.2.7.(x) විහාර මන්දිරය 164

4.3.2.7.(xi) බෝධීන් වහන්සේ 165

4.3.2.7.(xii) සමාජ සංස්කෘතික පරිසරය 165

4.3.2.8. සෙනසුන්ගල රජමහ විහාරය 166

4.3.2.8.(i) පිහිටීම හා භූගෝලීය පරිසරය 166

4.3.2.8.(ii) රාජ්‍ය සමය 166

4.3.2.8.(iii) සෙනසුන්ගල නාම සම්භවය 167
4.3.2.8.(iv) සංඝ පරපුර 167
4.3.2.8.(v) ධර්ම ශාස්ත්‍රීය සේවා 169
4.3.2.8.(vi) නූතන ගෘහ නිර්මාණ පරිසරය 169
4.3.2.8.(vii) සංඝාවාසය 170
4.3.2.8.(viii) ස්තූපය 170
4.3.2.8.(ix) බොධින් වහන්සේ 170
4.3.2.8.(x) දේවාලය 171
4.3.2.8.(xi) පැන් පොකුණු 171
4.3.2.8.(xii) සමාජ සංස්කෘතික පරිසරය 171

4.4. නැගෙනහිර බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන හා
බැඳි ජනශ්‍රැති අධ්‍යයනය 172
4.4.1. පදියතලාව කොට්ඨාසය 172
4.4.1.1. කොල්ලෑව රජමහ විහාරය 172
4.4.1.1.(i) පිහිටීම, නාම සම්භවය සහ රාජ්‍ය සමය 172
4.4.1.1.(ii) නූතන තත්ත්වය 172
4.4.1.2. නාගිරි පුරාණ විහාරය 173
4.4.1.2.(i) පිහිටීම සහ නාගිරි නාම සම්භවය 173
4.4.1.2.(ii) භූගෝලීය පිහිටීම සහ රාජ්‍ය සමය 173
4.4.1.3. නාවින්න රජමහ විහාරය 174
4.4.1.3.(i) පිහිටීම, නාම සම්භවය සහ ඓතිහාසික තත්ත්වය 174
4.4.1.3.(ii) නූතන ආරම්භය සහ පසුබිම 175
4.4.1.4. පදියදොර රජමහ විහාරය 176
4.4.1.4.(i) පිහිටීම, නාම සම්භවය සහ රාජ්‍ය සමය 176
4.4.1.4.(ii) පදීදොර නාමය ගත් තවත් විහාරයක් 177
4.4.1.4.(iii) පදියතලාව 177

4.4.1.4.(iv) ආරම්භය සහ නූතන පසුබිම 178

4.4.1.5. වහව රජමහ විහාරය 178

4.4.1.6. සේරන්කඩ රජමහ විහාරය 179

4.4.1.6.(i) පිහිටීම, නාම සම්භවය සහ රාජ්‍ය සමය 179

4.4.1.6.(ii) ආරම්භය සහ නූතන පසුබිම 179

4.4.2. මහඔය කොට්ඨාසය 180

4.4.2.1. ඇල්ලේගොඩ පුරාණ දේවාල විහාරය 180

4.4.2.2. ඕමුණුගල විහාරය 180

4.4.2.3. ටැම්පිටිය රජමහ විහාරය 182

4.4.2.3.(i) පිහිටීම, නාම සම්භවය සහ නටබුන් 182

4.4.2.3.(ii) නූතන තත්ත්වය 183

4.4.2.3.(iii) ටැම්පිටිය වැව 183

4.4.2.4. නුවරගලතැන්න පුරාණ විහාරය 184

4.4.2.5. මහඔය (බොල්ලෑගම) රජමහ විහාරය 185

4.4.2.6. රතුපස් උයන පුරාණ විහාරය 186

4.4.2.7. රඹකැන්ඔය පුරාණ ජලාශය 187

4.4.2.8. වීරාණතලාව පුරාණ නටබුන් විහාරය 189

4.4.2.9. වෙහෙරගල පුරාණ විහාරය 189

4.4.2.10. හරස්ගල පුරාණ විහාරය 191

4.4.2.11. හිඟුරේමඩ රජමහ විහාරය 191

4.4.2.12. හෙනන්නේගල පුරාණ විහාරය 192

4.5. බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන නිර්මාණයේ සහ සංවර්ධනයේ පුරෝගාමී රජවරුන් හා බැඳි ජනශ්‍රැති අධ්‍යයනය සහ විමර්ශනය 194

4.5.1. කාවන්තිස්ස රජතුමා 194

4.5.2. දුටුගැමුණු රජතුමා 194

4.5.2.1. බොල් වී දුන් ගොවියා 198

4.5.2.2. රජ උයනේ මල් නෙලූ නාග කන්‍යාව 199

4.5.2.3. නාගයා, කපුරුනාථා සහ දුටුගැමුණු රජු 199

4.5.2.4. උග්‍රරුපැලැස්සේ ගම්හේ සහ රන්මැණිකා 200

4.5.2.5. නාගයා, ජයසේන කුමරු සහ දුටුගැමුණු 201

4.5.2.6. වී වැටුණු හැතපෙනහෙළ 201

4.5.2.7. එළාර රජුගේ පේරුස් මුද්ද ලැබීම 202

4.5.2.8. අගමෙහෙසිය වූ නාග කන්‍යාව 204

4.5.2.9. ආර්. එල් බ්‍රෝහියර්ගේ කතාව 204

4.5.2.10. වෙහෙරගම්තොට-වැව දිය මට 205

4.5.2.11. බුලතාගේ හරබර වැව 206

4.5.2.12. රජුගෙන් වැදිජනයාට තෑග්ගක් 206

4.5.2.13. රජුට හොරෙන් කළ හොර බොර වැව 207

4.5.2.14. බත් බුලත් සැපයූ බුලතා 207

4.5.2.15. සොරබොර බණ්ඩාරගේ හරබර වැව 208

4.5.2.16. රජුගේ සිත දිනූ බුලතා 209

4.5.2.17. යක්ෂයින්ගේ උපකාර ලැබූ ධෛර්යමත් බුලතා 210

4.5.2.18. හිද්දලයා සහ රන්මැණිකා 211

4.5.2.19. කිරි අම්මාගේ අපූරු ඔවදන 212

4.5.2.20. දුටුගැමුණු, බුලතා සහ සොරබොර වැව-ජනකවි 214

4.5.2.21. දුටුගැමුණු රජතුමා හා බැඳි ජනශ්‍රැති විමර්ශනය 222

4.5.3. සද්ධාතිස්ස රජතුමා 228

4.5.4. වලගම්බා රජතුමා 231

4.5.5. බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන හා බැඳි ජනශ්‍රැතිවලින් අනාවරණය වන පුරාණ බින්තැන්නේ රාජ්‍ය පාලනය සහ විහාර සංවර්ධනය පිළිබඳ තොරතුරු විමර්ශනය 234

4.6. බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන ශිලා ලේඛන විමර්ශනය සහ ජනශ්‍රැති අනාවරණය 243

4.6.1. ඌව බින්තැන්නේ ශිලා ලේඛන විමර්ශනය සහ ජනශ්‍රැති අනාවරණය 243

4.6.2. නැගෙනහිර බින්තැන්නේ ශිලා ලේඛන විමර්ශනය සහ ජනශ්‍රැති අනාවරණය 255

4.7. බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන හා බැඳි ජනශ්‍රැතිවලින් අනාවරණය වන පුරාණ බින්තැන්නේ ආගමික හා සමාජ සංස්කෘතික පසුබිම විමර්ශනය 256

5. පස්වැනි පරිච්ඡේදය 282

සමාලෝචනය හා නිගමන 282

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

වෙබ් අඩවි

දත්ත දායක නාමාවලිය

උපග්‍රන්ථය

පිදුම

ඔබ නැති සඳ

මේ ගත

කිසි දින

බිහිවනු

නොමැත

නිදිවරමින්

දුක් විදිමින්

පොත් තුළ

රැදෙමින්

දා ගැබ්

සොයමින්

ජන මන

සොයමින්

ගිය ගමන

නිම නැත

සෙවූ තොරතුරු

එක පෙළට

ගනිමින්

දැරූ වෙහෙස

නිම නැත

ඔබ කළ

ඒ තැත

අගයමි

නිසළ වැ හිඳ

පින්බර සිත

ඔබට මම තුති පුදමි.

උපකාරානුස්මෘති

මෙම පර්යේෂණ නිබන්ධය ක්‍රියාවට නැගීමේ දී උපකාර කළ අය බොහෝ ය. ඔවුන් සිහිපත් කිරීම කෘතගුණ සැලකීමක් වසයෙන් කළ යුතු ය. පර්යේෂණ මාතෘකාව තෝරා ගැනීමේ සිට පර්යේෂණයේ නිමාව දක්වා උපදෙස් ලබා දෙමින් පර්යේෂණය නිවැරැදි ව සිදු කිරීමට උපදෙස් ලබා දුන් ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලයේ සිංහල හා ජනසන්නිවේදන අධ්‍යයනාංශයේ සිංහල විෂයය පිළිබඳ මහාචාර්ය කිවුලේගෙදර නාරද හිමියන්ට ද, පර්යේෂණයේ බාහිර සුපරීක්ෂක ලෙස කටයුතු කරමින් නිසි මඟපෙන්වීම් සිදු කළ කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ සිංහල අධ්‍යයනාංශයේ සම්මානිත මහාචාර්ය චන්ද්‍රසිරි පල්ලියගුරු මහත්මාට ද, මෙම පර්යේෂණය සාර්ථක කරගැනීමට තොරතුරු ලබා දුන් බින්තැන්නේ ඓතිහාසික සිද්ධස්ථාන භාර විහාරාධිපති හිමිවරුන්ට ද, ජන මනස අවධි කරමින් තමන් අසා තිබූ තොරතුරු නො පැකිල ව ලබාදීමට ඉදිරිපත් වූ දත්තදායකයින් සියලු දෙනාට ද, ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලයීය පුස්තකාලය, කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලයීය පුස්තකාලය, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලයීය පුස්තකාලය, පේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලයීය පුස්තකාලය, කොළඹ ජාතික කෞතුකාගාර පුස්තකාලය, යන පුස්තකාලයවල සේවයේ නියුතු පුස්තකාලයාධිපතිවරුන් ඇතුළු සියලු දෙනාට ද, අධ්‍යාපන කටයුතු දැක අතිශය සතුටට පත්වෙමින් නිතර ආශිර්වාද කරන මාගේ ගුරුදේව නැගෙනහිර පළාතේ ප්‍රධාන සංඝ නායක, බ/ශ්‍රී ඥානප්‍රදීප පරිවේනාධක්ෂ, මාවරගල අරණ්‍ය සේනාසනාධිපති පූජ්‍ය මීගහකිවුලේ සුගතවංශ නාහිමිපාණන් වහන්සේට ද, කුඩා කල සිට විශ්වවිද්‍යාල අධ්‍යාපනය දක්වා ශිල්ප ලබා දුන් ගුරු මව්වරුන්ට සහ පියවරුන්ට ද, විශ්වවිද්‍යාල අධ්‍යාපනයේ දී තෝතැන්නක් වෙමින් ශිල්ප ලබා දුන් ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලයේ සිංහල හා ජනසන්නිවේදන අධ්‍යයනාංශයේ ආචාර්ය, මහාචාර්යවරුන් සියලු දෙනාට ද, මෙම පර්යේෂණ ග්‍රන්ථයෙහි සොදුපත් බලා දුන් බළපිටිය ගුරුවිද්‍යාලයේ ගුරුවිද්‍යාලයාධිපති, ජ්‍යෙෂ්ඨ කථිකාචාර්ය, රාජකීය පණ්ඩිත, ත්‍රිපිටකාචාර්ය, දර්ශන විද්‍යා විශාරද, ශාස්ත්‍රපති, අධ්‍යාපනපති පූජ්‍ය පැපිළියානේ සුමිත්ත නා හිමියන්ට ද, අධ්‍යයන කටයුතු නිරතුරුව ම විමසමින් ඒ සඳහා උපකාර කරමින් අධ්‍යාපන දිවියෙහි අභිවෘද්ධිය සඳහා නිතර ආශිර්වාද කරන බ/ශ්‍රී ඥානප්‍රදීප පිරිවෙනේ පරිවේනාධිපති ශාස්ත්‍රවේදී පණ්ඩිත පූජ්‍ය හෙබරව ධම්මවංශ හිමිපාණන් වහන්සේට ද, මාගේ දිවියෙහි දියුණුව දකිමින් නිරතුරුව සතුටට පත් වෙමින් සෙනෙහසින් මා හට උදව් උපකාර කරමින්

අධ්‍යාපනයෙහි දියුණුව අපේක්ෂා කරන කාසල්වීථියේ කාන්තා රෝහලේ විශේෂඥ වෛද්‍ය කුමුදු සේනානායක මහත්මිය, එම රෝහලෙහි ම විශේෂඥ වෛද්‍ය රත්නසිරි මහත්මා, බොරැල්ල රිජ්වේ ආර්යා ළමා රෝහලේ වෛද්‍ය සන්ධ්‍යා ගුණවර්ධන මහත්මිය, බියගම වෙනෝරා ආයතනයේ අධිපති දේශමාන්‍ය සාගර ගුණවර්ධන මහත්මා ඇතුළු සද්ගුණවතුන් සියලු දෙනාට ද, අධ්‍යාපන දිවියෙහි නිසි මඟපෙන්වීම් සිදු කළ රාජකීය පණ්ඩිත, ගෞරව ශාස්ත්‍රවේදී බ/ශ්‍රී ඥානප්‍රදීප පිරිවෙනෙහි ජ්‍යෙෂ්ඨ ආචාර්ය ඩබ්.එම්.නිශාන්ත පුෂ්පකුමාර මහතා ඇතුළු සියලු ගුරු පියවරුන්ට ද, උසස් අධ්‍යාපනය ලබා ගැනීමට මහත් සේ මඟ පෙන් වූ මහනුවර අස්ගිරිය මහා විහාර මහ පිරිවෙනෙහි පරිවේනාධිපති නාරම්පනාවේ ආනන්ද හිමිපාණන් වහන්සේ ඇතුළු ආචාර්ය මණ්ඩලයේ සියලු දෙනාට ද, දස මසක් කුස හොවා මෙ ලොවට බිහිකරමින් නොයෙකුත් දුක් උසුලමින් අනන්ත සෙනෙහසින් මා රැකබලාගත් ආදරණීය අම්මාට සහ මා පෝෂණය කරමින් මාගේ දියුණුව වෙනුවෙන් ම වෙහෙසමින් මාගේ අධ්‍යාපන දිවියෙහි දියුණුව දකිමින් අපමණ සතුටට පත් වෙන මාගේ ආදරණීය පියාණන්ට ද, අධ්‍යාපන කටයුතුවල දී නිරතුරු ව මා දිරිමත් කරමින් ආශිර්වාද කරන මාගේ ගිහි-පැවිදි සොහොයුරන්ට ද, මා ආදරණීය නංගීට ද, මාගේ හෘදයංගම ස්තූතිය හිමි වේවා! සියල්ලෝ ම නිදුක් ව වෙසෙත් වා!

බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන හා බැඳි ජනශ්‍රැති

පූජ්‍ය පදියතලාවේ අමරවංශ හිමි

සාරාංශය

මහියංගණ, රිදීමාලියද්ද, පදියතලාව සහ මහඔය ප්‍රදේශීය ලේකම් කොට්ඨාස බින්තැන්න නමින් හඳුන්වයි. එම ප්‍රදේශවල පිහිටි ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන තිස්නවයක ජනශ්‍රැති පර්යේෂණයේ ඇතුළත් වන අතර එය පර්යේෂණයේ නියැදිය ද වෙයි. මාතෘකාවට අදාළ ජනශ්‍රැති අධ්‍යයනය කිරීමේ පහසුව පිණිස වර්තමාන රාජ්‍ය පරිපාලන බෙදීම් අනුගමනය කර ඇත. අදාළ කොට්ඨාස හතර පර්යේෂණයේ සීමා ද වෙයි. ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන හා බැඳි ජනශ්‍රැති අනාවරණය කිරීම පර්යේෂණයේ අරමුණ විය. 'බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන හා බැඳි ජනශ්‍රැති මොනවාද?' යන්න පර්යේෂණ ගැටලුව බවට පත් විය. පර්යේෂණ ගැටලුව, පර්යේෂණ අරමුණ සහ පර්යේෂණ අභිමතාර්ථ ඉටුකර ගැනීමට නිරීක්ෂණය, සම්මුඛ සාකච්ඡා, සහභාගීත්ව නිරීක්ෂණය, ප්‍රකාශිත සහ අප්‍රකාශිත ග්‍රන්ථ අධ්‍යයනය, සඟරා සහ පුවත්පත් අධ්‍යයනය, මාතෘකාවට අදාළ සිතියම් අධ්‍යයනය සහ ප්‍රශ්නාවලී මගින් දත්ත ලබා ගැනීම යොදාගත් පර්යේෂණ ක්‍රමවේද වෙයි. ජනකවි, ජනප්‍රවාද, ග්‍රාමනාම සම්භවය, දේව විශ්වාස, යාතුකර්ම සහ යාතිකා, අධි විශ්වාස, චාරිත්‍ර-වාරිත්‍ර, කලාශිල්ප, වෘක්ෂශ්‍රැති, සත්වශ්‍රැති ඓතිහාසික බෞද්ධ විහාරස්ථානවලට ප්‍රවේශවීමේ මාර්ග තොරතුරු, රාජ්‍ය සමය සහ රාජ්‍ය අනුග්‍රහයන්, නටබුන් විස්තර, අතීත පසුබිම, වර්තමානයේ පවතින සහ පවත්වාගෙන යන ආකාරය පර්යේෂණයේ දී අධ්‍යයනය කර ඇත. බින්තැන්න ලෙස දක්වන්නේ කවර ප්‍රදේශයක් ද යන්න මෙතෙක් කිසිදු පර්යේෂකයෙකු හඳුනාගෙන නො තිබූ අතර එය සාධක සහිත ව නිවැරදි ව අනාවරණය කර ඇත. බින්තැන්නේ ග්‍රාම නාම උත්පත්තිය හා බැඳි ජනශ්‍රැති ද, බින්තැන්නේ අතීත ජනසමාජය ද, සංස්කෘතිය සහ සමාජ වෙනස්වීම් ද, ක්‍රිස්තු වර්ෂ 1818 කැරැල්ලේ දී ඓතිහාසික වූ බින්තැන්නට ඉංග්‍රීසී ජාතික පාලකයින් විසින් කරන ලද විනාශය ද, එයට පෙර පැවැති සමෘද්ධිමත් බව ද, ආදිවාසි ජනයා සිංහලයින් වෙනුවෙන් කළ මෙහෙය ද, සිංහල නායකයින් බින්තැන්නේ අනන්‍යතාව, සංස්කෘතිය, ආර්ථික තත්ත්වය සහ ගැමිජනයා ආරක්ෂා කර ගැනීමට ගත් මෙහෙය ද, සාධක සහිත ව දක්වා ඇත. ඌව බින්තැන්නට අයත් ඕලගංගල සෙල්ලිපි, මාවරගල සෙල්පිලි, මිණිපේ සෙල්ලිපිය, රඹකැන්පුර ටැම්ලිපිය, හෝපිටිගමුව ටැම්ලිපිය යන සෙල්ලිපිත්,

නැගෙනහිර බින්තැන්නට අයත් ඕමුණුගල සෙල්ලිපි, නුවරගලතැන්න සෙල්ලිපි, වෙහෙරගල සෙල්ලිපි, හෙනන්නේගල සෙල්ලිපි යන සෙල්ලිපිත් බින්තැන්නේ පැවැති ආචාර්ය සහ රාජ්‍ය පරම්පරා, ග්‍රාමීය ප්‍රභුවරුන්ගේ තොරතුරු, රාජ්‍ය සමයන්, පෞද්ගලික ආරාම පූජා, පැරණි රාජ්‍ය නීති, ආරාමවලට වෙන් කළ යැපුම් ගම් වැනි ඓතිහාසික තොරතුරු අනාවරණය වන අයුරු ද දක්වා ඇත. ජනශ්‍රැතිවලින් හෙළිවන වන පුරාණ බින්තැන්නේ ආගමික හා සමාජ සංස්කෘතික තොරතුරු ද අනාවරණය කර ඇත. අතීතයේ දී බින්තැන්න සමෘද්ධිමත් භූමි භාගයක් වූ බවත්, මහජනයා විශාල වසයෙන් ජීවත් වූ බවත්, ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන හා බැඳි ජනශ්‍රැති අධ්‍යයනය කිරීමෙන් තහවුරු කර ඇත. එහෙත් වරින්වර පැමිණි සතුරු ආක්‍රමණ නිසා ඒවා ක්‍රමයෙන් විනාශයට පත් ව තිබේ. දැඩි බලපෑමක් කර ඇත්තේ ක්‍රිස්තු වර්ෂ 1818 පැවැති වෙල්ලස්ස කැරැල්ලෙනි. අතීත සිංහල සංස්කෘතික තොරතුරු අනාවරණය කිරීමට බින්තැන්නේ ඓතිහාසික බෞද්ධ සිද්ධස්ථාන හා බැඳි ජනශ්‍රැති අධ්‍යයනය කර ඇත. මෙහි දී විශේෂයෙන් අවධානය යොමු කර ඇත්තේ බින්තැන්නේ අතීත තොරතුරු, විශ්වාස හා පිළිගැනීම්, ජනප්‍රවාද, ජනකවි, යාතිකා සහ ජීවන අවස්ථා වැනි ජනශ්‍රැති තොරතුරු කෙරෙහි ය.

ප්‍රමුඛපදඃ- බින්තැන්න, ජනශ්‍රැති, සිද්ධස්ථාන, මහිංගණය, රිදීමාලියද්ද, පදියතලාව, මහඔය